

УДК 821.161.2: 82-3

ББК 83.3(4Укр)

С.В. Ленська, д-р філол. н., доц. (Полтава)

Екзистенційний вимір ранньої новелістики Олеся Бабія

У статті розкриті основні змістові й формальні аспекти ранніх збірок малої прози видатного західноукраїнського та еміграційного письменника Олеся Бабія «Шукаю людини» та «Гнів», які репрезентують екзистенційні мотиви життя і смерті, свободи, морально-етичного вибору, самотності, ворожості світу до людини тощо. Збірки були написані на початку 1920-х років і художньо відображують досвід автора, набутий на фронтах Першої світової війни та національно-визвольних змагань. Ці твори не лише моделюють «мінус-гармонію» ситуації катастрофічності війни, але й об'єктивно утверджують вічні цінності добра, правди і гармонії.

Ключові слова: екзистенційні мотиви, новелістика, Перша світова війна, національно-визвольні змагання, модернізм.

Lenska S.V. Existential space of the early short stories by Oles' Babiy

In the article were analyzed the basic content and formal aspects of early collections of short prose by the famous western Ukrainian and emigration writer Oles' Babiy "The looking for a man" and "The Anger", which represent the existential motifs of life and death, freedom, moral and ethical choices, loneliness, hostility world to rights, etc. Collections were written in the early 1920s and artistically reflect the author's experience gained on the fronts of the First World War and of the national liberation struggles. These works not only model the "negative harmony" of the catastrophic war situation, but objectively assert the eternal values of goodness, truth and harmony.

Key words: existential motifs, short story, the First World War, the national liberation movement, modernism.

Особиста і творча доля талановитого письменника-галичанина Олеся Бабія (1897–1975), поета, прозаїка, драматурга, публіциста, вченого, педагога, віддзеркалює увесь драматизм історичної долі українства, розірваного на початку ХХ століття між двома імперіями, змушеного тяжко виборювати власну державність. Участь у національно-визвольній боротьбі у лавах Січових Стрільців, національно свідомо позиція, що спричинилася до політичних переслідувань з боку польської влади, ідейна опозиційність більшовицькій владі, згодом вимушена еміграція до Німеччини, а потім до США – усі ці обставини унеможлилювали навіть згадку про митця на теренах України аж до 1990-х років. Проте це аж ніяк не применшило уваги сучасників до талановитого письменника – статті про нього створили С. Гординський, Б.-І. Антонич, М. Гнатишак, О. Дорошкевич та ін.

Постановка наукової проблеми. Із здобуттям Україною незалежності наукове зацікавлення неординарними постатями українського резистансу значно пожвавилось. З-поміж інших творців українського «високого Відродження» (В. Агеєва) особливу увагу привернула так звана «стрілецька поезія», зокрема й творчість О. Бабія. Художню спадщину митця складають поетичні збірки «Ненависть і любов» (1921), «Поезії» (1923), «Прамати» (1923), «Перехрестя» (1930), «За щастя оmanoю» (1930), «Пожнив'я» (1937), поеми «Гуцульський курінь» (1927), «Остання офіра цісареві» (1937), «Жнива» (1946), «Повстанці» (1956). Окрім ліричних та ліро-епічних жанрів, письменник розвивав жанри малої прози (збірки «Шукаю людини» (1921) і «Гнів» (1922)), створив повісті «Перші стежі» (1937), «Дві сестри» й «Останні» (обидві – 1938), драматичні твори («Родина тайна», «Олена Степанівна» (1966)), написав кілька літературознавчих праць, з-поміж яких критики вирізняють монографію «Микола Федюшка – Євшан» (1930) [Ільницький 2003].

Аналіз основних джерел із дослідження проблеми. Упродовж останніх двох десятиліть об'єктом наукового зацікавлення літературознавців стала переважно лірична та ліро-епічна спадщина письменника (праці М. Ільницького, Т. Салиги, М. Неврлого та ін.), хоча критики не оминали і проблему діяльності письменника у творчій групі «Митуса», а потім близькість до Д. Донцова і його «Літературно-наукового вісника» (студії І. Руснак, Р. Пастух, О. Янчук, О. Утріско та ін.). Екзистенційні мотиви у творчості українських письменників вивчали Г. Бежнар, С. Кримський, Н. Михайловська [Михайловська 1998], Ж. Ящук [Ящук 1998] та ін. Драматичні твори письменника привертала увагу Н. Козачук.

Прозова спадщина О. Бабія зацікавила сучасних дослідниць Н. Мафтин [Мафтин 2008] і С. Бекеш, зокрема одна з статей останньої присвячена збірці «Шукаю людини» [Бекеш 2012: 127–136]. Антимілітарне спрямування малого епосу митця частково досліджене у монографії С. Ленської [Ленська 2014: 444–450]. Однак, попри часткове звернення літературознавців до літературно-художнього доробку О. Бабія, його творчість вивчена недостатньо.

Відтак **метою** нашої розвідки є вивчення функціонування екзистенційних мотивів у збірках малої прози О. Бабія «Шукаю людини» (1921) і «Гнів» (1922).

Виклад основного матеріалу. Тематичний спектр обох збірок був обумовлений власним життєвим і воєнним досвідом письменника. Драматичні випробування долі, коли січовий стрілець О. Бабій після походу 1919 року на Київ разом з армією С. Петлюри, мало не загинув від тифу, воював проти денікінців, а потім виживав у «чотирикутнику смерті» під Вінницею, після чого опинився у Червоній УГА – всі ці події змушували письменника напружено дошукуватися причинно-наслідкових зв'язків, а також надчасових філософсько-онтологічних основ буття, аби зрозуміти хід історичних подій та їхні наслідки для України. Але після поразки національно-визвольних змагань разом з іншими вояками митець відійшов за Збруч і опинився спочатку польському таборі для інтернованих в м. Каліші, а потім повернувся до Львова.

Саме в цей період утворюється творче угруповання «Митуса» (О. Бабій, В. Бобинський, М. Матіїв-Мельник, В. Софронів-Левицький, Ю. Шкрумеляк), що відіграло важливу роль у формуванні західноукраїнського літературного дискурсу міжвоєнного десятиліття.

Бурхливі суспільно-історичні події перших двох десятиліть ХХ ст. спричинили формування у західноукраїнському дискурсі теми поразки національно-визвольних змагань, що була вмотивована власними переживаннями учасників цієї боротьби і художньо втілювалася як на особистісно-емоційному, так і на узагальнено-філософському рівнях. Творчий доробок митців склали переважно ліричні твори, однак у малій прозі також певною мірою відбився пафос визвольних змагань, виражений насамперед з допомогою романтичної або експресіоністської поетики.

Рання збірка О. Бабія «Шукаю людини: нариси з часів війни» (1921) має виразне антимілітарне спрямування, порушує низку екзистенційних проблем, які реалізувалися у жанрах філософсько-ліричної мініатюри, соціально-філософської новели. Дебютна новела збірки є зразком есеїстичного письма, порушені в ній морально-етичні проблеми дозволяють розглядати її як зразок своєрідного претексту до екзистенційної прози Ж.-П. Сартра і А. Камю:

«Шукаю людини!

В часи воєнних походів, серед могил, на кривавому шляху, серед темної ночі згубилась вона. Дим, полум'я пожежі і степова курява заслонили хмарою її обличчя, стогін ранених, гарматний рев і брязк шаблук затлумили солодкий її голос; брудна солдатська окривавлена стопа втоптала її в бруд і в погань життя. Дика згряя розлючених, божевільних профанів обкидала болотом її святі ризи, скосила найкращі цвіти її душі.

Шукаю людини!..

Куди не глянеш – всюди жадібне лице патріота, криваве чоло борця, всюди чуєш рев і жахливий вереск кровожадних гієн.

І втомилася душа моя серед воєнної хуртовини, зненавиділо моє серце базарні крики фальшивих героїв. Серед брудної безконечної пустині, серед царства злоби і гніву, в країні гієн і шакалів – я невтомно шукаю людини» [Бабій 1921 : 3].

Жанрова специфіка твору дозволяє типологічно віднести його до лірико-філософських мініатюр. Конфлікт розгортається між дегуманізованим суспільним буттям, репрезентованим війною, і загальнолюдськими моральними цінностями, вираженими у «голосі» автора. Він відкидає не лише скалічені війною особистості, які втратили «образ Божий» у собі, але й шовіністично налаштованих псевдопатріотів, метафорично втілених в

образах кровожерних гієн. У мініатюрі протиставлені два часо-просторових виміри: сучасна письменникові дійсність та універсальна категорія «буття у вічності» [Ленська 2014: 446].

Ситуація катастрофічності, якою стала Перша світова війна, детермінувала інтенсивність не лише психологічного переживання і пошуку виходу з ситуації загроженості, але й філософські роздуми над проблемами природи людини, її взаємин із дійсністю, ставлення до життя і смерті як одвічних онтологічних основ буття, а також поставила цілу низку морально-етичних питань. В аксіологічній парадигмі війна як наймасштабніша соціальна катастрофа зумовила актуалізацію перегляду людських цінностей, зокрема життя, свободи, збереження національної ідентичності тощо.

Як відомо, одним із важливих концептів екзистенційної філософії є «пороговість», межева ситуація, яка спонукає людину до вибору шляхів і засобів подолання зовнішнього або внутрішнього конфлікту. Пряма загроза життю людини, що притаманна війні як соціогуманітарному феномену з найнегативнішим аксіологічним прогнозом, у розглядуваній мініатюрі прямо декларує знецінення людського життя. Вихід із зони психологічного дискомфорту письменники вбачали або в романтичній втечі у внутрішній світ героя, або в експресивному протесті. Екзистенційна самотність духовної особистості у «царстві злости і гніву» проектується на біблійний мотив Христа в пустелі. Моделюючи у новелі «мінус-гармонію», О. Бабій об'єктивно прагне до утвердження добра і краси.

Стильова палітра лірико-філософської мініатюри насичена метафоричними образами, натомість центральним є метонімічний образ людини. Рефрен, винесений у заголовок твору, трикратно повторений у тексті, не тільки реалізує кільцеву композицію, але й апелює до міфічної символіки числа три – тільки духовне прозріння кожної особистості дасть змогу вижити людству загалом. Пошук гармонії, повернення до християнських першоджерел втілює ідейне спрямування мініатюри. Антитетичність «двосвіття» виражає типово романтичну парадигму. Таким чином, О. Бабій прагне вивести художнє осмислення теми руйнівної сили війни у філософську площину, наголошуючи на етичному первні. Біблійна образність, алюзійно втілена у збірці «Шукаю людини», моделює духовний вихід із екзистенційного глухого кута, в якому опинилося людство.

Решта експресивно насажених новел моделюють хаос, руйнування моральних законів і гуманістичних цінностей у розбурханому світі: «Благословенні убогі духом» (у заголовку винесений рядок із Першої заповіді блаженств у Євангелії від Матвія), «Християне», «Вогнем пожару не погасиш». Заповідь Христа «Благословенні убогі духом, бо таких є Царство Небесне» закликає людину упокорити гордощі, стати смиренною і внутрішньо гармонійною, уповати на Бога і чинити за Його волею. Зображуючи погроми на вулицях Одеси 1919 р., спочатку повстанські, а потім більшовицькі, автор, зливаючись із гомодієгетичним наратором в інтрадієгетичній ситуації («розповідь про себе»), перебуваючи у межовому стані (розповідач хворий на тиф, але, майже непритомний, змушений тікати від більшовиків) розмислює над важливими світоглядними питаннями, що утворюють екзистенційний комплекс: «Яка нещасна є людина у хаосі світів, серед лабіринту загадок... сама... з тугою за правдою, з жахом...» [Бабій 1921: 7]. Мотиви самотності і оточення людини ворожим світом доповнюються алюзійними зв'язками з відомим висловлюванням Ф. Ніцше: «Умерли старі боги – не народились нові...» [Бабій 1921: 7]. Якщо у німецького філософа фраза про «смерть богів» звучить як сигнал про народження вольової й активної «надлюдини», то в контексті прози О. Бабія оприявнюється експресіоністичний відчай внаслідок тотального відчуження особистості.

Експресія безнадії, болю, розчарування, внутрішня опозиційність до ніцшеанського типу «надлюдини» виражена у пристрасно-гарячковому внутрішньому діалозі втікача з уявним співрозмовником: «– Євшане, друже мій! Ти кликав раз у молодечому запалі: “Яка могутча людина!”, “Хай живе людина!”. А я напишу колись книгу “Яка могутча вош!”, “Яка безсила людина!”» [Бабій 1921: 6]. Мотиви хвороби, щохвилиної смертельної небезпеки формують концепт межі людського існування.

Розмисли наратора про примарність і минуність щастя, про смерть як іншу форму буття алюзійно співвідносяться і з символістською світоглядною парадигмою. Загроза смерті компенсується проповіддю повноти життя (своєрідний синтез епікурейства з гедонізмом). Фінальний порятунок персонажа старенькою бідною бабусею, котра поділилася з невідомим юнаком останнім шматком хліба, звучить як гімн гуманізму, дарує надію на збереження духовної сутності людини.

У прозі О. Бабія антагоністичний трикутник утворюють галичани, українці і петлюрівці. Протистояння і розбрат єдиної нації особливо болісно переживається автором. У новелі «Побореним слава» (1921) ідейний центр складає конфлікт між юною галичанкою Танею і українським вояком УНР. Ненависть, зрощена штучно, розтанула завдяки дискусіям про правду і красу, а також завдяки музичним образам: у творі звучить сумовита мелодія «Журавлів» Богдана і Левка Лепких, а також стрілецька пісня «Ой у лузі червона калина». Духовний зв'язок, що виник між головними героями (алегорично прочитується як єднання Західної України з УНР), жорстоко розтоптаний: тяжко поранений українець лежав серед вулиці, а юрба «патріотів» глумилася над ним. Антивоєнне спрямування новели завершується трагічно-оптимістичним шепотом Тані: «... борцям за правду слава! Побореним слава! Слава!» [Бабій 1921: 31].

Другою збіркою малої прози О. Бабія є «Гнів» (1922). Складність соціально-політичної ситуації емоційно насажено і відверто показана у психологічному оповіданні «Герой (3 оповідань повстанця)» (1921): «По степах бродили безчисленні самозванчі отамани, щовечора вколисувала нас музика повстанчих гармат і пестила наш зір червона, кривава заграва пожеж. Це повстанці палили міста, а комуністи – села. Словом, перед нашими очима кінчилася одна дія із кривавої безконечної трагедії України» [Бабій 1922: 11]. Наявність двох нараторів – авторського мовлення і сповіді головного героя, отамана Хмаролома, – ускладнюють структуру твору. Традиційні мотиви героїзації стихійного селянського повстання, кохання, молодості і жадібності до принад життя дозволили авторові змодельовати тип романтичного героя. Ідейна незрілість Хмаролома розкривається у нерозумінні сутності того, що відбувалося і бажанні реалізувати особисті потреби: «Я прокляв війну і всякі такі видумки, як патріотизм, визвольні змагання і т.д. Мені хотілося жити, любити і кінець» [Бабій 1922: 15]. Хаос громадянської війни відтворений у щиросердному зізнанні одного безіменного юнака: «Хто втікає, ми того б'єм, а хто наступає, той наш. Ми самі вже не знаєм, хто кращий, бо кожний себе хвалить і кожний шкуру з нас дере. – А ми хочемо миру і землі!» [Бабій 1922: 23]. У творі розкривається процес перетворення звичайного юнака на отамана Хмаролома.

О. Бабій демонструє вразливі місця стихійного селянського руху, суперечливість історичної доби: «Одного разу я побачив, як мої повстанці вішали на гілляці одного комісара, відомого Українця (велика буква в оригіналі. – С.Л.), що до ревкому попав тільки задля куска хліба. Мені було навіть дуже болючо і жаль комісара, але я чув себе безсильним супроти загального настрою озлоблення і гніву» [Бабій 1922: 23].

Психологічна достовірність у моделюванні хаосу доби національно-визвольних змагань поєднується із філософською глибиною узагальнення про звиродніння людських душ, озлоблення і немотивовану жорстокість, що перетворює картину світу на апокаліптичну. Реалістичність новели доповнена вдало вплетеними у тканину твору елементами експресіонізму (зображення жорстокої розправи над більшовиками), неоромантизму (лірична сюжетна лінія Хмаролома і Катрусі). Внутрішні пошуки відповідей на низку болючих питань приводять героя О. Бабія до висновку: «Я вірю, що не наші отамани ведуть народ, а народ веде їх. Вірю, що не сила волі, не любов до вітчизни видвинула їх на верхів'я, а егоїзм і славолюбіє. Вірю, що маса винесла їх на поверхню, як розбурхане море легку піну. А що тяжке, лишається на дні. Герої духа живуть у глибинах» [Бабій 1922: 25].

У збірці «Гнів» репрезентовані зразки неоромантичного дискурсу: «Дивна любов» із підзаголовком «Із записника полоненого», «Перед церквою», «Вечором». Експресіоністичне

оповідання О. Бабія «На розстріл» містить гострий протест проти антигуманності війни, виражений крізь призму свідомості польського офіцера Зажицького, котрий, дивом уникнувши розстрілу галичанами, відмовився у роковини цього достопамятного дня розстрілювати уенерівців: «Душа його була нап'ята, напружена, і крик цей вдарив об душу, об її нап'яті напружені сили, а вони лопнули, як порвані струни в часі якоїсь шаленої гри на інструменті» [Бабій 1922: 46]. Відпустивши засуджених, він порушив наказ і чекав трибуналу, проте його душа була сповнена «спокою, радості і вдоволення» [Бабій 1922: 46].

Осібне місце у творчому доробку О. Бабія і серед української новелістики 1920-х років посідає символічно-алегорична новела «Плач Вічності» (1922): «Станула Вічність на роздоріжжях століть і заплакала, гірко заридала. І від ридання її потемніли світи, як меркнуть простори від затіння сонця, а від плачу її покрились присмерком небесні світила» [Бабій 1922: 111].

У діалозі з Силою (ніцшеанський мотив) Вічність утверджує діалектичний зв'язок між буттям і небуттям: «Смерть існує тільки в уяві людей, що в переміні і визволенні Духа з оков часу і простору бачать жах не існування, якого не знаю я, Вічність. Все, що жило дійсним життям Духа, буде безсмертне, а хто молився Хвилині, а не мені, той байдужий і немилий мені – він не дитя моє, він син мого ворога – Хвилини і Матерії...» [Бабій 1922: 111–112].

Оригінальною є авторська позиція у потрактуванні філософської категорії правди / істини: «Правда – це твір людської туги за рівним переділом хліба і землі; Правда змінює своє обличчя щодня і щогодини, як райдуга краски. Волочиться вона по світу зі старим поламаним метром, яким можна міряти тільки так, як вигідно володарям світу, і з розбитою вагою, котру нахилиє в свій бік всякий, хто сильніший. Кожному століттю, кожній людині являлася Правда в іншій масці, а лиця свого не показала нікому. І тим доводила до боротьби, бо всі народи вірили, що борються за правду, яка відома тільки ним одним. І боролися усі за її маску» [Бабій 1922: 112].

Саме Красу називає Вічність своєю дочкою. Але людство на крутих поворотах історії зреклося Краси, віддаючи перевагу Силі. Таким чином, моделюючи алегоричний образ Вічності, автор розмислює над місцем і значенням в людському бутті етичних та естетичних категорій Правди, Сили, Любові і Краси та прикро визнає, що серед його сучасників домінує золотий тілець Мамони – гряде суспільство споживачів, позбавлених Духу. Сумна тональність мініатюри презентує авторську позицію щодо зображеного: «Станули Вічність і Сила на роздоріжжях століть і обидві заплакали, гірко заридали» [Бабій 1922: 114]. Абстрактність образів наближує у цьому творі автора до символізму О. Олеся, а в світовому контексті – до драм М. Метерлінка «Сліпі» і «Синій Птах».

Обґрунтування отриманих результатів і перспективи подальших досліджень. Отже, розглянувши збірки О. Бабія «Шукаю людини» і «Гнів», наголосимо, що, зображуючи амбівалентність ідейних устремлінь у період Першої світової війни і національно-визвольних змагань, автор порушив низку важливих екзистенційних проблем, зокрема ворожості світу до людини та її самотності, проблему морального вибору в ситуації загрози, «пороговості» людського існування і відповідно взаємопереходу життя і смерті як універсальних філософських категорій, проблеми щастя і сенсу буття. Усі ці важливі питання моделюються у творах шляхом символічно-алегоричної образності або виражаються у підтексті чи узагальненому надтексті ліричних мініатюр, новел, оповідань обох збірок. Відштовхуючись від заземленої конкретики історичного моменту, письменникові вдається подолати час і простір, виводячи образи на універсальний рівень, що дозволяє розглядати ранні прозові збірки О. Бабія як претексти до екзистенційних концепцій і творів Ж.-П. Сартра й А. Камю.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Маємо підстави стверджувати, що завдяки творчості О. Бабія, як і багатьох інших письменників, українська література вже у першій чверті ХХ століття розвивалась у загальноєвропейському річищі і їй притаманні ті ж риси модернізму на проблемно-тематичному, жанровому і стильовому рівнях, що й іншим національним літературам світу. Перспективним напрямком подальших досліджень нам

видається цілісне вивчення творчості письменника як у контексті українського літературного процесу, так і в компаративному вимірі.

Література:

1. *Бабій О. 1922*: Бабій О. Гнів: новелі / Олесь Бабій. – Львів: Вид-во «Русалка», 1922. – 160 с.
2. *Бабій О. 1921*: Бабій О. Шукаю людини: нариси з часів війни / Олесь Бабій. – Львів: Видано накладом автора у друкарні Старопіпійського інституту у Львові під управою Ю. Сидорака, 1921. – 40 с.
3. *Бекеш С. 2012*: Бекеш С.: Бекеш С. Проблемно-тематичний спектр збірки новел О. Бабія «Шукаю людини» [Електронний ресурс] / С. Бекеш. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?... – Назва з екрана. – Дата звернення: 23.06.2016.
4. *Ільницький М. 2003*: Ільницький М.М. Бабій Олесь Йосипович // Енциклопедія сучасної України: Beta-версія; [Електронний ресурс] / М. Ільницький. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=38621. – Назва з екрана. – Дата звернення: 10.06.2016.
5. *Ленська С. 2014*: Ленська С.В. Українська мала проза 1920 – 1960-х років: на перетині стилю і жанру : [монографія] / С.В. Ленська. – Полтава: ПолНТУ, 2014. – 656 с.
6. *Мафтин Н. 2008*: Мафтин Н.В. Західноукраїнська та еміграційна проза 20-30-х років ХХ століття: парадигма реконквісти : [монографія] / Н.В. Мафтин. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного ун-ту ім. В.Стефаника, 2008. – 356 с.
7. *Михайловська Н. 1998*: Михайловська Н.А. Екзистенційний характер української філософської думки як відображення специфіки національної ментальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук : спец. 09.00.05 “Історія філософії” / Наталія Михайловська; Львів. держ. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 1998. – 34 с.
8. *Ящук Ж. 1998*: Ящук Ж.М. Екзистенційність як художньо-естетичний метод в українській літературі ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.08 “Естетика” / Ящук Жанна Миколаївна; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 17 с.

В статье раскрыты основные смысловые и формальные аспекты ранних сборников малой прозы выдающегося западноукраинского и эмиграционного писателя Олесь Бабий «Ищу человека» и «Гнев», которые представляют экзистенциальные мотивы жизни и смерти, свободы, морально-этического выбора, одиночества, враждебности мира в человека и . Сборники были написаны в начале 1920-х годов и художественно отражающие опыт автора, приобретенный на фронтах Первой мировой войны и национально-освободительной борьбы. Эти произведения не только моделируют «минус-гармонию» ситуации катастрофичности войны, но и объективно утверждают вечные ценности добра, правды и гармонии.

Ключевые слова: экзистенциальные мотивы, новеллистика, Первая мировая война, национально-освободительное движение, модернизм.

УДК821.161.2.09

ББК 82.3 (4 УКР)

О. П. Куца, д-р. філол. наук, проф. (Тернопіль)

Критичні рефлексії І. Я. Франка у контексті літературних теорій Михайла Драгоманова

У статті розглянуто літературно-критичну діяльність І.Франка у контексті його листування з М.Драгомановим. Увиразнено актуальні проблеми франкознавства, які є важливими для вивчення Франкової концепції національної літератури, «франкізму» як самобутнього філософського світогляду.

Ключові слова: Франко, Драгоманов, літературні теорії, літературна критика.

Kutsa Olga. The Critical Reflections of I. Franko in the context M. Drahomanov's Literary Theories. In the article the literary-critical activity of I. Franko in the context of his correspondence with M. Drahomanov is reviewed. The contemporary issues of Franko-related studies that are important for studying Franko's national literature concept and «Frankism» as a distinctive philosophical outlook are singled out.

Keywords: Franko, Drahomanov, literary theories, literary criticism.

Постановка наукової проблеми та її значення. І.Я.Франко став першим послідовним критиком драгоманівського «зовсім не наукового демократизму», який повнотою вияскавився у літературознавчій концепції останнього. У ній він спостеріг немало взаємозаперечуваних положень, настанов і вимог: характеристику української літератури як простонародної і водночас доказові аргументи про неможливість існування «музицької» літератури як такої; критику «наглої» потреби розвивати «широке»